

Streszczenie

Niniejsza praca przedstawia propozycję tłumaczenia humoru w literaturze dziecięcej opartą na teorii przestrzeni mentalnych i integracji pojęciowej (Gilles Fauconnier, Mark Turner). Model integracji pojęciowej został wykorzystany jako wzór do tworzenia map mentalnych służących do wizualizacji elementów istotnych w procesie tłumaczenia tak, aby tekst docelowy był możliwie jak najbardziej wiernym odzwierciedleniem tekstu źródłowego, zarówno pod względem semantycznym jak i fonetycznym, z jednoczesnym uwzględnieniem referencji do wiedzy ogólnej na temat tłumaczonego dzieła.

Punktem wyjściowym procedury tłumaczeniowej jest teoria skopos (Hans. J. Vermeer, Katharina Reiss, Christiane Nord) wskazująca na konieczność określenia celu tłumaczenia oraz grupy odbiorców tekstu docelowego przed przystąpieniem do tłumaczenia oraz w trakcie realizacji poszczególnych zadań tłumaczeniowych. W przypadku tłumaczenia literatury dziecięcej, a w szczególności tekstów humorystycznych (gry słowne), tłumacz – ekspert powinien posiadać oraz wykorzystywać wiedzę z zakresu psychologii rozwojowej (Bruno Bettelheim, Jean Piaget, Paul McGhee), aby świadomie podejmować decyzje tłumaczeniowe uwzględniające zdolność rozpoznawania elementów humorystycznych przez dzieci w różnym wieku z nastawieniem na wywołanie odpowiedniego efektu u odbiorcy. Procedura odnosi się również do metody opartej na pojęciu dominanty semantycznej (Stanisław Barańczak) określającej które elementy tekstu – warstwa semantyczna i/lub fonetyczna - należy bezwzględnie zachować w tłumaczeniu, aby zostało ono uznane jako wierne oryginałowi.

Mapy mentalne przedstawiają analizę gier słownych w *Alicji w Krainie Czarów* Lewisa Carroll'a, języka *Bardzo Fajnego Olbrzyma* stworzonego przez Roalda Dahla w *BFO* oraz imion bohaterów serii *Koszmary Karolek* Francesci Simon wraz z ich tłumaczeniami na język polski oraz język portugalski w wersji europejskiej i brazylijskiej.

Słowa kluczowe: integracja pojęciowa, teoria skopos, dominanta semantyczna, humor, literatura dziecięca

Summary

This thesis presents a new approach to translating humor in children's literature based on the theory of mental spaces and conceptual integration (Gilles Fauconnier, Mark Turner). The conceptual integration model has been used as a pattern for creating mental maps that visualize all elements relevant in the translation process that should be taken into account in

order to make the target text most faithful to the source text at both semantic and phonetic level with the simultaneous reference to general knowledge on the translated work.

The translation procedure bases on the assumptions of the skopos theory (Hans J. Vermeer, Katharina Reiss, Christiane Nord) that stresses the importance of establishing objectives of the translation as well as needs and expectations of its recipients before proceeding to translation and at the moment of translating each element of the text. In case of translating children's literature, especially texts marked with humor (wordplays), the translator – expert should be equipped with and use knowledge on developmental psychology (Bruno Bettelheim, Jean Piaget, Paul McGhee) to make conscious translation decisions respecting different capacity of humor recognition and appreciation by children of different ages in order to achieve the desired effect on the reader.

The procedure also refers to the method based on the concept of semantic dominant (Stanisław Barańczak) that determines which elements of text or word – their semantic and/or phonetic layers – should be unconditionally preserved in translation for it to be considered as faithful to original version.

Mental maps present an analysis of wordplays in *Alice in Wonderland* by Lewis Carroll, the language used by Big Friendly Giant created by Roald Dahl in *BFG* and proper names of the protagonists in *Horrid Henry* series by Francesca Simon together with their translations into Polish and Portuguese in is European and Brazilian version.

Key words: conceptual integration, skopos theory, semantic dominant, humor, children's literature translation